

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย (Research Design)

วิธีดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่องการวิจัยเรื่อง วัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์สู่การประดิษฐ์สร้างสรรค์ ดนตรีร่วมสมัย : กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ ม้ง ลีซู ลาหู่ ดาระอั้ง ปกาเกอญอ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางด้านดนตรีชาติพันธุ์วิทยา นำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเอกสาร และการออกเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นหลัก โดยการสัมภาษณ์ สังเกต ตลอดจนเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ ศึกษา ตรวจสอบข้อมูล ขั้นตอนการดำเนินงานมีดังนี้

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 การเก็บข้อมูลภาคสนาม

3.3 การจัดกระทำข้อมูล

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.5 วิธีการนำเสนอข้อมูล

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง ดนตรีของชาวม้งในเขตพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากห้องสมุดของสถาบันการศึกษา ส่วนราชการ และ หน่วยงานต่าง ๆ คือ

- ห้องสมุดประชาชนจังหวัดเชียงใหม่
- สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

3.2 การเก็บข้อมูลภาคสนาม

ในงานวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยเกี่ยวกับดนตรีของชาวม้ง โดยใช้ระเบียบวิธีทางดนตรีชาติพันธุ์วิทยา ผู้วิจัยมุ่งเน้นการพรรณนาวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี และ วัฒนธรรมด้านต่าง ๆ หรือในหลักวิชาการเรียกว่า ชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography) เน้นการวิจัยภาคสนาม ใช้วิธีการการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) และ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ดังนี้

1) การเตรียมตัวทำงานภาคสนาม

- ผู้วิจัยเตรียมตัวเพื่อความพร้อมในการทำวิจัย เก็บข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องราว สถานที่ และสภาพการณ์ ของแหล่งศึกษา โดยวิธีการเขียนโครงการทำงาน แผนการศึกษา ครอบคลุมเนื้อหาทั้งทางด้านดนตรี วัฒนธรรม สังคม ของชาวม้ง รวมทั้งสถานที่ การเดินทาง บุคคลข้อมูล ปัญหา และอุปสรรคที่พบ

- การเตรียมอุปกรณ์สำหรับงานสนาม เช่น กล้องถ่ายภาพนิ่ง กล้องถ่ายภาพเคลื่อนไหว เครื่องบันทึกเสียง ตลอดจนอุปกรณ์เสริมต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพดีพร้อมใช้งาน รวมถึงการฝึกฝนการใช้งานอุปกรณ์ให้คล่องแคล่ว เพื่อการบันทึกข้อมูลที่ราบรื่น

2) การเลือกพื้นที่ศึกษา

ประชากรของการศึกษารั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่อาศัยอยู่

- กลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่อาศัยอยู่ บ้านหนองหอยใหม่ ตำบลแม่แรม อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่
- กลุ่มชาติพันธุ์ลีซู บ้านใหม่สหสัมพันธ์ ตำบลเวียงใต้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- กลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่ บ้านขอบด้ง อ.ฝาง จ.เชียงใหม่
- กลุ่มชาติพันธุ์ดาระอั้ง บ้านนอแล อ.ฝาง จ.เชียงใหม่
- กลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอ ตำบลบ้านจันทร์ อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

ทั้งนี้มุ่งศึกษาวัฒนธรรมดนตรีจากกลุ่มประชากรตัวอย่างจาก 4 หมู่บ้านซึ่งมีนักดนตรีที่มีความหลากหลาย ซึ่งเกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกบทเพลง จำนวนศิลปิน และแหล่งข้อมูลที่ใช้ศึกษานั้น ผู้วิจัยเข้าพื้นที่สำรวจข้อมูลเบื้องต้น จากนั้นเข้าพื้นที่สนามสอบถามข้อมูลจากชาวบ้าน รวมทั้งผู้นำชุมชน เพื่อค้นหาบุคคลข้อมูล

3) ขั้นตอนการ

ขั้นตอนการเป็นขั้นที่ต้องเดินทางไปสู่สนามที่เลือกไว้ ซึ่งในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางดนตรีชาติพันธุ์วิทยา ใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและ การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การสอบถาม การสัมภาษณ์ และใช้การมีส่วนร่วมกับชุมชนให้มากที่สุด มีขั้นตอนดังนี้

2.3.1 การสัมภาษณ์

ขั้นตอนการสัมภาษณ์เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยต้องนำความรู้ด้านจิตวิทยา มานุษยวิทยา และสังคมวิทยา รวมถึงการใช้อุปกรณ์เก็บข้อมูลต่าง ๆ ใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การสอบถาม การสัมภาษณ์ ดังนี้

- การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยสังเกตแบบแนบเนียน ผู้ถูกสังเกตไม่ทันรู้ตัว เพื่อหวังได้ข้อมูลที่เป็นธรรมชาติ ตรงไปตรงมา ไม่ปรุงแต่งใด ๆ

- การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยเข้าไปใช้ชีวิตในชุมชนม้ง เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ จัดเวทีชุมชนเพื่อหาข้อมูลปัญหา สร้างความไว้วางใจ กับผู้ให้ข้อมูล ในการนี้ยังรวมไปถึงการสัมภาษณ์ การจดบันทึกข้อมูล การถ่ายภาพ การบันทึกเสียง เพื่อให้ได้ข้อมูลตรงตามประเด็นที่วางไว้

- การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal interview) โดยผู้วิจัยเตรียมข้อคำถาม สัมภาษณ์ล่วงหน้า มีทั้งคำถามเฉพาะเจาะจงและคำถามปลายเปิด (คล้ายแบบสอบถาม) เพื่อให้ได้ข้อมูลประเภทเดียวกันจากจำนวนผู้ถูกสัมภาษณ์หลาย ๆ คน ซึ่งการสัมภาษณ์แบบนี้เป็นกึ่งการวิจัยเชิงปริมาณ

- การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ที่เหมาะสมกับงานวิจัยทางดนตรีชาติพันธุ์วิทยาโดยผู้วิจัยใช้ควบคู่กับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อได้ข้อมูลที่มาจากความรู้สึกนึกคิดของผู้คนจริง ๆ ออกมา ผู้วิจัยใช้ความเป็นมิตร นำเชื่อถือ นำไว้วางใจ มีความสุภาพ ตลกบ้างบางโอกาส รวมถึงการใช้วิธีเล่าเรื่อง สมมุติ สถานการณ์ การเปรียบเทียบ หรือวิธีอื่น ๆ ที่เห็นว่าจำเป็น

2) การบันทึกภาพ

การบันทึกภาพ ผู้วิจัยบันทึกภาพที่เกี่ยวกับ ลักษณะทางกายภาพเครื่องดนตรีบริบทที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมม้ง ดนตรีและการละเล่น วิธีการบรรเลง อุปกรณ์บันทึกภาพได้แก่ กล้องถ่ายภาพนิ่งแบบดิจิทัล กล้องถ่ายภาพเคลื่อนไหว

3) การบันทึกเสียง

การบันทึกเสียง ผู้วิจัยใช้การบันทึกเสียงที่เกี่ยวข้องกับบทเพลง การบรรเลง การตั้งเสียง ระบบเสียง และบันทึกเสียงสัมภาษณ์ อุปกรณ์ที่ใช้บันทึกเสียง ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง เครื่องบันทึกเสียงดิจิทัลตลอด รวมทั้งใช้กล้องถ่ายภาพเคลื่อนไหวในการบันทึกเสียงอีกทางหนึ่ง

4) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้การศึกษาจากงานภาคสนามเป็นหลัก ผู้วิจัยกำหนดเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ดังนี้

- แบบบันทึกข้อมูลศิลปิน
- สายวัดใช้วัดลักษณะทางกายภาพเครื่องดนตรี
- กล้องถ่ายภาพนิ่ง
- กล้องถ่ายภาพเคลื่อนไหว
- เครื่องบันทึกเสียง
- เครื่องบันทึกเสียงดิจิทัล

3.3 การจัดทำข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมมาจัดกระทำโดยแบ่งเป็นขั้นตอนต่าง ๆ ได้แก่

- 1) จัดลำดับเนื้อหาและสรุปเรียบเรียงข้อมูลจาก หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ งานเอกสารที่เกี่ยวข้อง
- 2) สรุปรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการออกเก็บงานภาคสนาม
- 3) ศึกษาวิเคราะห์บทเพลง และศึกษาข้อมูลบริบทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยแยกเป็น 4 ประเด็น คือ

- 1) การวิเคราะห์ส่วนของเครื่องดนตรีของชาติพันธุ์ม้ง
- 2) การวิเคราะห์บริบททางสังคม วัฒนธรรม และ ดนตรีของชาวม้ง
- 3) การวิเคราะห์บทเพลง

3.5 วิธีการนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลงานวิจัยวัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์สู่การประดิษฐ์สร้างสรรค์ดนตรีร่วมสมัย : กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ ม้ง ลีซู ลาหู่ ดาระอั้ง ปกาเกอญอ ครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยเป็นบทต่าง ๆ ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาวัฒนธรรมดนตรีกลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ ม้ง ลีซู ลาหู่ ดาระอั้ง ปกาเกอญอ นำเสนอในบทที่ 4 ทั้งนี้ศึกษา

- 1) การวิเคราะห์ส่วนของเครื่องดนตรีของชาติพันธุ์
- 2) การวิเคราะห์บริบททางสังคม วัฒนธรรม และ ดนตรี
- 3) การวิเคราะห์บทเพลง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อประดิษฐ์สร้างสรรค์ดนตรีร่วมสมัยจากวัฒนธรรมดนตรีชาติพันธุ์ นำเสนอในบทที่ 5 ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีประเด็นวิเคราะห์ ดังนี้

- 1) การนำบทเพลงดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์มาวิเคราะห์ลักษณะทางดนตรี
- 2) การเรียบเรียงบทเพลงโดยใช้โครงสร้าง หรือคุณลักษณะทางดนตรีชาติพันธุ์ดั้งเดิมเป็น

แนวความคิดหลัก